

CHAUDHARY RANBIR SINGH UNIVERSITY JIND
(A Haryana State Government University)
(Established by the Haryana State Legislature Act 28 of
2014 and recognized by UGC Act 1956 U/S 2(f) & 12 B)

Syllabus for
Undergraduate Programme (SEC & VOC)

Subject : Panjabi

**Under Multiple Entry-Exit, Internship and CBCS-
LOCF in accordance with NEP-2020**
w.e.f. Session 2025-26
(in Phased Manner)

Syllabus of Under Graduate Course (Panjabi)

Session: 2025-26			
Part A – Introduction			
Subject		Panjabi	
Semester		II nd	
Name of the Course		Bachelor of Arts	
Course Code		B23-SEC-230	
Name of the Paper		Panjabi Patkatha Lekhan ਪੰਜਾਬੀ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ	
Course Type: (CC/MCC/MDC/CC- M/DSEC/VOC/DSE/PC/AEC/VAC)		SEC-1	
Level of the course (As per Annexure-I)			
Pre-requisite for the course (if any)		Senior Secondary (10+2) or Visharad or Equivalent in any Stream	
Course Learning Outcomes (CLO):		After completing this course, the learner will be able to: CLO-1 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਗੇ। CLO-2 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। CLO-3 ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ (ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ) ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। CLO-4 ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ।	
Credits	Theory + Tutorial	Practical	Total
	2+1	-----	3
Contact Hours	45	-----	45
Max. Marks : 75 Internal Assessment Marks : 25 End Term Exam Marks : 50		Time : 3 Hrs.	
Part B- Contents of The Course			
Instruction for Paper Setter			
1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 9 ਸਵਾਲ ਪੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੁੱਲ 50 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।			
2. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ।			

3. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

Unit	Topics	Contact Hours
I	ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ 1. ਰੰਗਮੰਚ 2. ਰੇਡੀਓ 3. ਟੀਵੀ 4. ਸਿਨੇਮਾ	12
II	ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ: ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਰੂਪ 1. ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ 2. ਪਟਕਥਾ ਦਾ ਸਰੂਪ 3. ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ 4. ਪਟਕਥਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ	11
III	ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ 1. ਰੰਗਮੰਚ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 2. ਰੇਡੀਓ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ	11
IV	ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ 1. ਟੀਵੀ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 2. ਸਿਨੇਮਾ ਲਈ ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ	11
Suggested Evaluation Method		
Internal Assessment: 25 Marks ➤ Theory 50 - Class Participation: 5 Marks - Seminar/presentation/assignment/quiz/class test etc.: 7 Marks - Mid-Term Exam: 13 Marks		End Term Examination : 50 Marks
Part C- Learning Resources/ ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ 1. ਡਾ. ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਲਹਿਰੀ, ਕਥਾ ਤੋਂ ਪਟਕਥਾ(ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ), ਟਵੰਟੀ ਫਸਟ ਸੈਂਟਰੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ, 2012 2. ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਾਮ ਜੋਸ਼ੀ, ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਣ ਏਕ ਪਰਿਚੈ, 2015		

Syllabus of Under Graduate Course (Panjabi)

Session: 2025-26			
Part A – Introduction			
Subject		Panjabi	
Semester		III rd	
Name of the Course		Bachelor of Arts	
Course Code		B23-SEC-331	
Name of the Paper		Panjabi Jivni Lekhan ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ	
Course Type: (CC/MCC/MDC/CC- M/DSEC/VOC/DSE/PC/AEC/VAC)		SEC-2	
Level of the course (As per Annexure-I			
Pre-requisite for the course (if any)		Senior Secondary (10+2) or Visharad or Equivalent in any Stream	
Course Learning Outcomes (CLO):		After completing this course, the learner will be able to: CLO-1 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਗੇ। CLO-2 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। CLO-3 ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ (ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ) ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। CLO-4 ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ।	
Credits	Theory + Tutorial	Practical	Total
	2+1	-----	3
Contact Hours	45	-----	45
Max. Marks : 75 Internal Assessment Marks : 25 End Term Exam Marks : 50		Time : 3 Hrs.	
Part B- Contents of The Course			
Instruction for Paper Setter			
1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 9 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ			

ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੁੱਲ 50 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ।
3. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

Unit	Topics	Contact Hours
I	ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ 1. ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਹੱਤਵ 2. ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ	12
II	ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ 1. ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ 2. ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ 3. ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ	11
III	ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ: ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ 1. ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ 2. ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ	11
IV	ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ : ਵਿਹਾਰਕ ਅਧਿਐਨ 1. ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ (ਜੀਵਨੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ, 2. ਨਿਊ ਬੁੱਕ ਕੰਪਨੀ, ਮਾਈ ਹੀਰਾਂ ਗੇਟ, ਜਲੰਧਰ 3. ਉਪਰੋਕਤ ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਰੂਪ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਅਧਿਐਨ	11

Suggested Evaluation Method

Internal Assessment: 25 Marks

➤ **Theory 50**

- Class Participation: 5 Marks
- Seminar/presentation/assignment/quiz/class test etc.: 7 Marks
- Mid-Term Exam: 13 Marks

End Term Examination : 50 Marks

Part C- Learning Resources/ ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਤਮਕਥਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, **2005**
2. ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੀਵਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਵਿਧਾ, ਰੂਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਦਿੱਲੀ, 2009
3. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ (ਅਨੁ.), ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ ਇੱਕ ਪਰਿਚੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
4. ਸਿੰਗਲ, ਧਰਮਪਾਲ, ਵਾਰਤਕ ਸ਼ੈਲੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ, **1975**

5. ਸਿੰਗਲ, ਧਰਮਪਾਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨੀ ਸਰੂਪ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
6. ਜੱਗੀ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
7. ਜੱਗੀ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰੂਪ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ,
8. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ, **2006**
9. ਕਸੇਲ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੁੱਕ ਬੋਰਡ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 1986
10. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ) ਮੁੱਢਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, **1975**
11. ਸੈਣੀ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਵਾਰਤਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, **2019**
12. ਕੋਹਲੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ, ਵਾਰਤਕ ਮਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, **1982**
13. ਕੋਹਲੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਸਰੂਪ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

Syllabus of Under Graduate Course (Panjabi)

Session: 2025-26			
Part A – Introduction			
Subject		Panjabi	
Semester		IV th	
Name of the Course		Bachelor of Arts	
Course Code		B23-VOC-240	
Name of the Paper		Punjabi Sahit Vich Sirjnatmak Lekhan ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲੇਖਣ	
Course Type: (CC/MCC/MDC/CC- M/DSEC/VOC/DSE/PC/AEC/VAC)		VOC-1	
Level of the course (As per Annexure-I			
Pre-requisite for the course (if any)		Senior Secondary (10+2) or Visharad or Equivalent in any Stream	
Course Learning Outcomes (CLO): ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼:		After completing this course, the learner will be able to: CLO-1 ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ। CLO-2 ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ। CLO-3 ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ। CLO-4 ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ।	
Credits	Theory + Tutorial	Practical	Total
	3+1	-----	4
Contact Hours	60	-----	60
Max. Marks : 100 Internal Assessment Marks : 30 End Term Exam Marks : 70		Time : 3 Hrs.	
Part B- Contents of The Course			
Instructions for Paper Setter			

1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 9 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। 2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੁੱਲ 70 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। 3. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ $3^{1/2}$ ਅੰਕ ਵਾਲੇ 4 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। 4. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ 14-14 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।		
Unit	Topics	Contact Hours
I	ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ : ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੁਕਤੇ 1. ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 2. ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ : ਪਰਸਪਰ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧ 3. ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ : ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਦਰਸ਼ਨ - ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ – ਸ਼ਾਸਤਰ	15
II	ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਣਾ 1. ਕਵਿਤਾ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਰੂਪ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 2. ਕਾਵਿ ਭਾਸ਼ਾ, ਕਾਵਿ-ਬਿੰਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਛੰਦ, ਬਹਿਰ 3. ਗੀਤ, ਗਜ਼ਲ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ	15
III	ਕਹਾਣੀ ਸਿਰਜਣਾ 1. ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 2. ਕਥਾਨਕ, ਪਾਤਰ ਚਿਤਰਣ, ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ 3. ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਣ	15
IV	ਨਿਬੰਧ ਸਿਰਜਣਾ 1. ਨਿਬੰਧ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 2. ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਖੋਜ 3. ਨਿਬੰਧ ਲੇਖਣ	15
Suggested Evaluation Method		

Internal Assessment: 30 Marks ➤ Theory 70 • Class Participation: 5 Marks • Seminar/presentation/assignment/quiz/class test etc.: 5+5=10 Marks • Mid-Term Exam: 15 Marks	End Term Examination : 70 Marks
Part C- Learning Resources/ ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ 1. ਦਿਲ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਬੰਧ: ਸਰੂਪ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1991 2. ਗੋਤਮ, ਰਮੇਸ਼, ਮਾਧਰੀ ਸਬੋਧ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਗੋਤਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਰੰਜਨ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖਣ, ਭਾਰਤੀਯ ਗਿਆਨਪੀਠ, ਦਿੱਲੀ, 2016 3. ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਗਲ ਤੇ ਅਰੂਜ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ 4. ਫੁੱਲ, ਗਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਸੂਰੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (1954), ਨਾਵਲ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰੀ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 5. ਸਿੱਧੂ, ਗੁਰਮੇਲ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ, 2020	

Syllabus of Under Graduate Course (Panjabi)

Session: 2025-26			
Part A – Introduction			
Subject	Panjabi		
Semester	V th		
Name of the Course	Bachelor of Arts		
Course Code	B23-VOC-140		
Name of the Paper	Anuvad Sidhant Ate Vihar ਅਨੁਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ		
Course Type: (CC/MCC/MDC/CC- M/DSEC/VOC/DSE/PC/AEC/VAC)	VOC-2		
Level of the course (As per Annexure-I)			
Pre-requisite for the course (if any)	-----		
Course Learning Outcomes (CLO):	After completing this course, the learner will be able to: CLO-1 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਨੁਸਾਸਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। CLO-2 ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। CLO-3 ਸਾਹਿਤਕ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇਗਾ। CLO-4 ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।		
Credits	Theory + Tutorial	Practical	Total
	3+1	-----	4
Contact Hours	60	-----	60
Max. Marks : 100 Internal Assessment Marks : 30 End Term Exam Marks : 70		Time : 3 Hrs.	

Part B- Contents of The Course		
<u>Instructions for Paper Setter</u> 1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 9 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। 2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੁੱਲ 70 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। 3. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ $3^{1/2}$ ਅੰਕ ਵਾਲੇ 4 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। 4. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ 14-14 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।		
Unit	Topics	Contact Hours
I	1. ਅਨੁਵਾਦ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਸੰਕਲਪ, ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 2. ਅਨੁਵਾਦ ਕਲਾ ਜਾ ਵਿਗਿਆਨ 3. ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀਆਂ 4. ਬਹੁਭਾਸ਼ੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ, ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ	15
II	1. ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੇ ਗੁਣ 2. ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 3. ਪੀਟਰ ਨਿਊਮਾਰਕ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, 4. ਨਿਦਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 5. ਬੈਬਰੀਟਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ	15
III	1. ਸਾਹਿਤਕ ਅਨੁਵਾਦ : ਅਰਥ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ 2. ਸਾਹਿਤਕ ਅਨੁਵਾਦ (ਗਦ ਅਤੇ ਪਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ) ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 3. ਅਖਾਣ, ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ	15
IV	1. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ: ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ 2. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ : ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 3. ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ	15
Suggested Evaluation Method		
Internal Assessment: 30 Marks ➤ Theory 70 - Class Participation: 5 Marks - Seminar/presentation/assignment/quiz/class test etc.: 5+5=10 Marks - Mid-Term Exam: 15 Marks		End Term Examination : 70 Marks
Part C- Learning Resources/ ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ		
1. ਭੋਲਾਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ, ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਗਿਆਨ, ਕਿਤਾਬ ਘਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 2007		

2. A. H. Smith (Ed.), Aspects of Translation, Secker & Warborg, London, 1958
3. Edwin Gentzler. Contemporary Translation Theories, Routledge, London, 1993
4. Nida and Tabel, The Theory and Practice of Translation, J. Brill, Leiden, 1969
5. Pratima Dave Shastri, Fundamental Aspects of Translation, PHI Learning New Delhi
6. Newmark, Approaches to Translation, Pergammon Press, Oxford, 1981
7. Susan Bassnett, Translation Studies, Routledge, London

Syllabus of Under Graduate Course (Panjabi)

Session: 2025-26			
Part A – Introduction			
Subject	Panjabi		
Semester	VI th		
Name of the Course	Bachelor of Arts		
Course Code	B23-VOC-339		
Name of the Paper	Panjabi web, Internet, Technology Ate Lekhan ਪੰਜਾਬੀ ਵੈੱਬ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਲੇਖਣ		
Course Type: (CC/MCC/MDC/CC- M/DSEC/VOC/DSE/PC/AEC/VAC)	VOC-3		
Level of the course (As per Annexure-I)			
Pre-requisite for the course (if any)	-----		
Course Learning Outcomes (CLO):	After completing this course, the learner will be able to: CLO-1 ਵੈੱਬ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਣਗੇ, ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। CLO-2 ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬਲੋਗ, ਲੇਖ, ਅਤੇ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਡਿਜੀਟਲ ਮਾਧਿਅਮਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਣਗੇ। CLO-3 ਕਾਪੀਰਾਈਟ, ਸਾਹਿਤਕ ਚੋਰੀ (Plagiarism), ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਡਿਜੀਟਲ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਸਮਝ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। CLO-4 ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨੀ ਬੁੱਧੀ (AI), ਮਸ਼ੀਨ ਅਨੁਵਾਦ, ਅਤੇ ਨੈਚਰਲ ਲੈਂਗਵੇਜ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ (NLP) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣਗੇ।		
Credits	Theory + Tutorial	Practical	Total
	3+1	-----	4
Contact Hours	60	-----	60

Max. Marks : 100 Internal Assessment Marks : 30 End Term Exam Marks : 70		Time : 3 Hrs.
Part B- Contents of The Course		
<u>Instructions for Paper Setter</u> 1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 9 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। 2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੁੱਲ 70 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। 3. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 3^{1/2} ਅੰਕ ਵਾਲੇ 4 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। 4. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ 14-14 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।		
Unit	Topics	Contact Hours
I	- ਵੈੱਬ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸਮਝ - ਵੈੱਬ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ - ਵੈੱਬ 1.0, 2.0, 3.0 ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰੁਝਾਨ - ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲਿਪੀ ਦਾ ਵੈੱਬ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ - ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ, ਬਲੋਗ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਸਮਾਜ	15
II	- ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਣ - ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਯੂਨੀਕੋਡ (Unicode) - ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪਿੰਗ (Phonetic, Inscript, Google Input Tools) - ਆਨਲਾਈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਣ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਉਪਕਰਣ (ਬਲੋਗ, CMS, e-Publishing) - ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਡਿਜੀਟਲ ਲੇਖਣ: ਆਨਲਾਈਨ ਲੇਖ, ਸਮੀਖਿਆਵਾਂ, ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ	15
III	- ਵੈੱਬ ਲੇਖਣ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ - ਵੈੱਬ ਲੇਖਣ: ਵਿਧਾਵਾਂ (ਨਿਊਜ਼, ਬਲੋਗ, ਸਮੀਖਿਆ, ਟੈਕ ਨੀਕਲ ਲੇਖ) - Clickbait, SEO, ਅਤੇ ਵੈੱਬ ਲੇਖਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ - ਡਿਜੀਟਲ ਹੱਕ, ਕੋਪੀਰਾਈਟ, ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਮਸਲੇ - ਫੇਕ ਨਿਊਜ਼, ਮਿਥਿਆਚਾਰ, ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਿਆ	15
IV	- ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਿਆਰੀ - ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਨਲਾਈਨ ਲੇਖ ਜਾਂ ਬਲੋਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ - ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨੀ	15

	4. ਆਨਲਾਈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 5. ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ, ਆਵਾਜ਼ ਪਰਚੀਣਨ (Voice Recognition) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਣ	
Suggested Evaluation Method		
Internal Assessment: 30 Marks ➤ Theory 70 • Class Participation: 5 Marks • Seminar/presentation/assignment/quiz/class test etc.: 5+5=10 Marks • Mid-Term Exam: 15 Marks		End Term Examination : 70 Marks
Part C- Learning Resources/ ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ		
1. ਡਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ: ਇਤਿਹਾਸ, ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 2015 2. ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਵੈੱਬ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ, 2018 3. ਡਾ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ: ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਦਰਭ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, 2020 4. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡਿਜੀਟਲ ਲੇਖਣ: ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, 2017 5. ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਕੋਡ ਅਤੇ ਫੋਂਟਸ, ਸਤਲੁਜ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨਜ਼, 2016		

